

A pannonhalmi apátság alapító oklevele.

A szöveg fordítása:

[Monogramm.] A legfelségesebb úr Isten nevében István, a legfelsőbb kegyelem gondviseléséből a magyarok királya. Hisszük és tudjuk, hogy ha az isten tiszteletre szentelt helyek hatóságát és tisztességét gyarapítjuk, az nemcsak emberi tiszteletre, hanem isteni jutalom is érdemes. Az Isten szent egyháza s a magunk minden élő és jövőendő híveivel tudatjuk tehát, hogy mi Anasztáz úrnak, a pannonhalmi Szent-Márton még atyánk által megkezdett s Isten segélyével általunk lelkünk üdvére s országunk állandóságára bevégzett monostora apátjának közbenjárására, tanácsára s megegyeztetével oly szabadalmat engedélyeztünk, a minőt a Casino-hegyi Szent-Benedek monostora élvez; mert azon monostor atyáinak szent imái s a nevezett apát, Anasztáz úr tanácsai és folytonos segélyezése által erősödtünk és koszorúztattunk meg. Azon különös segélyt, melyet gyermek koromban Szent-Márton érdemei által tapasztaltam, az utódok emlékezetének is átadni rendeltem. Midőn ugyanis a háborúk zivatarra kitört s a németek és magyarok közt nagy villongás támadt, s kivált midőn a polgári háború veszedeme által szorongattatnám, Somogy vármegye ki akarván úzni engemet atyáim székéből, oly aggodalom fogott el, hogy lelki hánykódásaimba, mit tegyek, merre forduljak, nem tudnám: Poznan, Cunt, Orch vezéreim és Domonkos érsek úr környezetében fogadalmat tettem Szent-Mártonnak, hogy ha az ő érdemeiért belső és külső ellenségeimen győzedelmes leszek, a fent említett vezérek és számos ispánok tanúsága szerint, nem a megyei püspököknek, hanem azon monostor apátjának fogom azonnal alája vetni. És midőn e fogadalom után győzelmet nyertem a mit elmében forgatok vala, tényleg teljesíteni igyekeztem. Mert azon a helyen kivül még sem püspökségek, sem apátságok nem léteztek Magyarországon. S híveim, ha szabad volt ott a hol akartam, püspökségeket, apátságokat alapítanom, vajjon nem volt-e szabad tennem egy helynek a mit akartam? De mégis, hogy Szent-Mihály egyháza ne látszassék megrövidítettetni s a megyebeli vármegye minden javainak, tanyáinak, földjeinek, szőleinek, veteményeinek, vámjainak, a beköltözöttök borainak, mely az ő tanyáikon terem, tizedeit, az említett püspök se szenvedjen jogtalanságot a tizedek szedésében: neki adományoztam minden lakosaival és tartozandóságaival a Courtou nevezetű udvart. Ha tehát ő az én határozataim ellen valamit jogtalanul tenni vagy elfoglalni akarna: tudja meg, hogy ítélet napján velem lesz dolga az élők és holtak Istene előtt. S még ezekhez kapcsolva mondom, hogy ugyanazon monostor minden nyugtalanítástól ment legyen s a szerzeteseknek joguk legyen apátjuk elhunytá után más apátot szabadon választani s a melyik püspök által akarják, fölszentelni, s az apátoknak szabadságokban álljon az egyházi rendet bármely helyen s bármelyik püspöktől fölvenni. Egy apát előtt se járhasson pedig a capella*, hanem csak ezen monostor atyja előtt, magának e helynek tisztelete végett és szentsége miatt; a misét is, mint a püspök, oly saruban végezze. Parancsoljuk tehát az úr Jézus Krisztusnak tanubizonyossága mellett, hogy sem érsek, püspök, vezér, örgróf, ispán, alispán, sem más akár nagy, akár csekélyebb halandó a már említett monostornak szolgálói, földjei, szőlői, tizedei, halászatai, partjai, törvénykezési ügyébe annak apátja engedelmé nélkül bármi módon betolakodni ne merészljen. A ki ezt cselekedné, fizessen száz font finom aranyat felét kamaránknak, felét a nevezett monostornak s főnökének s az örökké tartó átok súlya által terheltessék. Hogy ez nagyobb hitelt nyerjen, e levelet saját kezünk által megpecsételtetni parancsoltuk.

István felséges király úr jegye [Monogramm.] Készítette Domonkos érsek kancellár-helyettes.

Az úr megtettesülésének ezeregyedik évében, XV. indictioban. István első magyar király uralkodásának második évében iratott ki e kiváltság. Az egyház felszentelésekor Sebestyén és Ceba nádorispán által ezen falvak nevezettek meg: halászok, Fizeg, Bálványos, Temirdi, Chimudi, Wisetcha Vuosian, Murin, Cortou, Wág; Pozsony tizedének harmad része minden létező és jövőendő dolgokból.

* *capella* = hordozható oltár.

A pannonhalmi apátság alapító oklevele.

A szöveg olvasása:

[Krisztus monogramma.] **In nomine domini dei summi. Stefanus superna providente clementia Ungrorum rex.** Credimus et uere scimus, si locis diuino cultui mancipatis potestates atque honores adagumentauerimus, id non solum laude humana predicandum, uerum diuina mercede remuneandum. Quo circa omnium sanctae dei ecclesiae fidelium nostrorumque presentium atque futurorum sollers comperiat intentio, quod nos interuentu, consilio et consensu domni Anaftasii abbatis de monasterio sancti Martini in monte supra Pannoniam sito, ab genitore nostro incepto, quod nos per dei subsidium, ob animae nostrae remedium, pro stabilitate regni nostri ad finem perduximus, talem concessimus libertatem, qualem detinet monasterium sancti Benedicti in monte Cassino; quia propter orationes sanctas fratrum eiusdem monasterii, consiliante domino Anaftasio prescripto abbate, et iugiter adiuuante, confortati et laureati sumus. Singulare namque suffragium, quod per merita beati Martini in puericia mea expertus sum, memoriae postero tradere curauit. Inguente namque bellorum tempestate, qua inter Theotonicos et Ungaros seditio maxima excreuerat, precipueque cum ciuilibus belli ruina urgeret, uolente comitatu quodam nomine fumigienfense paterna me fede repellere, quid fluctuanti animo consilii darem, quaque me uerterem tanta tactus uerecundia, astantibus ducibus, uidelicet Poznano, Cuntio, Orchio, domino quoque Dominico archiepiscopo, uotum uouit sancto Martino, quod si de hostibus interioribus et exterioribus eius meritis uictor existerem, supranominati comitatus decimationem de omnibus negociis, prediis, terris, uineis, fegetibus, uectigalibus, uinumque hospitium. quod in prediis eorum excreferet, ne parrochiano episcopo pertinere uideretur, sed magis abbati eiusdem monasterii, sub testimonio prefatorum ducum multorumque comitum absque ulla mora subiugarem. Dumque post cogitatum uictoria potirer, quod animo reuolueram, operis efficaciam complere studui; necdum enim episcopatus et abbatiae preter ipsum locum in regno Ungarico fite erant. Quod si, uos fideles, licuit mihi, quo uolui loco, episcopatus et abbatias statuere, an non licuit cuiquam loco, quod uolui, ut facerem? Et ne adhuc ecclesia sancti Michahelis uacua esse uideretur, uel episcopus parrochianus iniuria querimoniae in collectione decimationis pateretur, ei curtem, que uocatur Cortou cum hominibus eidem pertinentibus tradidi. Quod si ipse contra mea statuta quid inique agere uel acquirere uoluerit, ante deum iudicem uiuorum et mortuorum in die iudicii se contendere mecum faciat. Adhuc autem subiungens dico, fit id ipsum monasterium ab omni inquietudine femotum, habeantque monachi post transitum sui cuiusque abbatis alium abbatem securiter eligendi, et a quocunque uelint episcopo consecrandi eum; fitque illis licitum ordine accipere quouis loco et a quocunque episcopo. Ante neminem uero abbatum capella incedat, nisi ante patrem eiusdem monasterii propter reuerentiam et sanctitatem ipsius loci, moreque episcopi in scandalis missam celebret. Precipimus itaque sub testificatione saluatoris domini nostri ihu xpi*, ut nullus archiepiscopus, episcopus, dux, marchio, comes, uicecomes, seu aliquis homo magnus siue paruus de iam fato monasterio aliquo modo se intromittere in mancipiis, terris, uineis, decimationibus, piscationibus, ripis, placitis, sine concessione abbatis eiusdem monasterii audeat. Quod qui fecerit, componat centum libras auri optimi, medium camerac nostrae, ac medium prefato monasterio suisque rectoribus, maledictionisque perpetuae uinculo eternaliter feriat. Quod ut uerius credatur hanc paginam manu propria roborantes figillari iussimus.

Signum domni Stefani incliti regis. [A király monogramma.] Dominicus archiepiscopus uicecancerarius fecit.

Anno dominicae incarnationis millesimo I. indictione XV. anno Stephani primi regis Ungrorum secundo hoc priuilegium scriptum et traditum est. Hae sunt nominatae uille in dedicatione ecclesie ab archiepiscopo sebastiano et a comite Ceba: piscatores Fizeg, Baluanis, Temirdi, Chimudi, Wifetcha, Vuofian, Murin, Curtov, Wag, tertia pars tributi de Pofon in omnibus rebus siue presentibus siue futuris.

* Jesu Christi.

